

Klaipėdos vitražas

Šv. Kazimiero bažnyčios Kryžiaus kelio stotis

Tai dar viena istorija apie Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčios architektūrinę dailę. Apie šios bažnyčios erdvinį vitražą „Prisikėlęs Kristus“ rašyta praėjusiame „Duru“ numeryje. Šį kartą norime papasakoti apie kitą originalų Šv. Kazimiero bažnyčios interjero sprendimą – vitražinės mozaikos technika sukurtas Kryžiaus kelio stotis.

Birutė SKAISGIRIENĖ

Niekur kitur tokių Kryžiaus kelio stočių neteko matyti, nors kad ir kur būčiau – dideliame Europos mieste ar mažame Lietuvos miestelyje, – visada užeinu į bažnyčią. Nebūtinai melstis ar pailsėti, kiekviena bažnyčia labiau domina kaip sakralinės architektūros ir dailės objektas, o dabar, kai įklimpau į vitražų paieškas ir studijas,

valandų valandas galiu apžiūrinėti vitražus. Dailininkės Eglės Valiūtės Šv. Kazimiero bažnyčiai sukurtos Kryžiaus kelio stotys Lietuvoje analogo neturi. Pasidomėjau vitražinės mozaikos sukūrimo istorija. Esu be galo dėkinga E.Valiūtei ir vitražų meistrui Vaižgantui Černiauskui už suteiktą informaciją – ne kartą kreipiausi į abu ir visada sulaukdavau profesionalių konsultacijų, pastabų. Didelė vertybė rengiant publikaciją buvo V.Černiausko fotografijų archyvas, kurio lobiais jis mielai pasidalijo.

Vitražinės mozaikos idėja

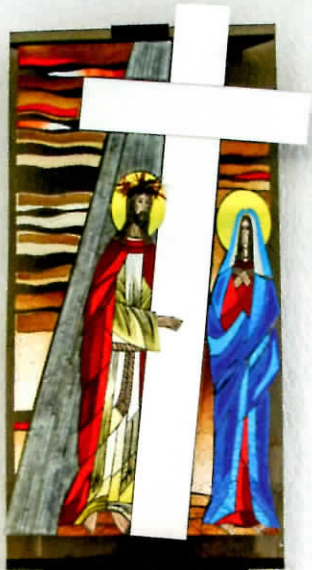
Sėkmingai užbaigusi šviesaus atminimo prof. Kazio Morkūno pradėtą altorinį erdvinį vitražą „Prisikėlęs Kristus“, 2018 m. vitražų kūrėja E.Valiūtė pradėjo kurti Kryžiaus kelio stotis. Per dvejus metus sukūrė 14 įspūdingų mozaikų. Paskutinė, 14-oji Kryžiaus kelio stotis bažnyčioje buvo sumontuota 2020-ųjų spalį.

Kuriant Kryžiaus kelio stotis, dalyvavo keturių menininkų komanda – vitražo autorė dailininkė E.Valiūtė, ištikimas jos bendražygis, auksinių rankų meistras, vitražų restauratorius ir kūrėjas V.Černiauskas, jo sūnus Rimantas Černiauskas ir daugiau nei 30 metų auksavimo bei restauravimo stažą turintis aukščiausios kategorijos auksuotojas Arvydas Paulionis.

Prisiminimais apie Šv. Kazimiero bažnyčios Kryžiaus kelio stočių kūrimą dalijosi E.Valiūtė: „Nelengvai atėjo Kryžiaus ▶

Kryžiaus istorijos (3)

Kryžiaus kelio stotys

E.Valiūtė. Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčios Kryžiaus kelio stočių vitražinė mozaika. 2018–2020 m. Fragmentai.

Algimanto Jarukaičio nuotr.

Per dvejus metus E.Valiūtė sukūrė 14 Kryžiaus kelio stočių mozaikų. Dailininkei talkino vitražų meistras V.Černiauskas.

◀ kelio stočių sprendimas. Ieškojau rakto, kas tai galėtų būti ir kaip galėtų būti. Kryžiaus kelias yra žmonėms, jis turi prikelti ir vesti, Kristaus kančia reikia patikėti. Čia netiko paprastas švinu montuotas vitražas, koks įprastai būna bažnyčios languose, ar apšviestas, įtaisomas prie sienos. Pradėjau ieškoti sprendimo, taip išsirutuliojo mintis apie vitražinę mozaiką.“

Uždegti vidinę šviesą

Kūrinio idėją, filosofinį minties sprendimą E.Valiūtei pasufleravo altorinis erdvinis bažnyčios vitražas „Prisikėlęs Kristus“.

„Prisikėlimas yra šventė, šviesa ir džiaugsmas, todėl ir Kryžiaus kelio stotys turi vesti ne į mirtį, o į prisikėlimą. Ilgai mažčiau, kaip įgyvendinti savo sumanymą, svarsčiau, koks turi būti kryžius, kuris simbolizuotų ne kančią, kuri prislegia, o vestų į prisikėlimą, į šviesą. Jokių būdu ne medinis... Jis per sunkus. Tada atsitiktinai aptikome matinį veidrodį, kuris pats savaime sukuria švytėjimo efektą. Sidabruoto atspindžio šviesa srūva iš vidaus – taip išgaunamas vidinis švytėjimas. Matinis veidrodis ir tapo sprendimo raktu. Bažnyčios Kryžiaus kelio stočių mintis yra tokia – kančia nešant šviesą ir nugalint. Prometėjo, parnešusio mums ugnį, ir Kristaus, atnešusio mums dvasinę atpirkimo šviesą,

kančia yra prasminga. Kristaus tikėjimo šviesa ir buvo mano Kryžiaus kelio stočių sukūrimo esmė. Aš norėjau per 14-os stočių apmąstymus pasiekti prisikėlimo momentą altoriuje, uždegti tą šviesą. Raktas – ne pati kančia, ne pats kentėjimas, o tikslas. Kančia dėl šviesos, kančios prasmė – šviesos nešimas“, – pasakojo E.Valiūtė.

Graži buvo dailininkės idėja sukurti vidinį vitražinės mozaikos švytėjimą, uždegti vidinę šviesą. Bet kaip tai padaryti?

Sidabravo ir auksavo

Meninės idėjos įgyvendinimui Kryžiaus kelio stočių mozaikoje vitražų meistras V.Černiauskas sugalvojo ir pritaikė ypatingą technologiją – stiklo sidabravimą iš kitos pusės ir atskirų detalių auksavimą. Stiklo sidabravimą prieš 10–15 metų V.Černiauskas pirmą kartą išbandė Jeruzalės laidojimo namuose Vilniuje, po vitražu įmontuodamas sidabruotą stiklą. Toks sprendimas suteikia gylio, begalybės efektą. „Būtent to ir reikia sakralinėje dailėje – per meno kūrinį parodyti amžinybę“, – mano V.Černiauskas.

Mintis į komandą pasikviesti garsiausią Lietuvos auksuotoją A.Paulionį taip pat kilo Vaižgantui. Beje, auksavimas buvo panaudotas ir kuriant erdvinį altorinį vitražą „Prisikėlęs Kristus“. Vitražo centre švytinti

Dailininkės E.Valiūtės Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčiai sukurtos Kryžiaus kelio stotys Lietuvoje analogo neturi.

Kristaus širdis yra auksuota, dėl to jos švytėjimas yra toks gilus ir įtikinantis. Kiekvienoje Kryžiaus kelio stoties mozaikoje ypatingą šviesą skleidžia auksuotos aureolės – auksiniai nimbai aplink Kristaus galvą.

Kryžiaus kelio stotys užbaigia Šv. Kazimiero bažnyčios interjerą. Ši bažnyčia yra moderniausia Klaipėdoje, ji išsiskiria ypatinga minimalizmo estetika ir skoningu modernumu. Visi bažnyčios klebono Rolando Karpavičiaus sprendimai, kuriant maldos namus, pasitvirtino.

Močiutės akys nušvito

„Kryžiaus kelio stotis buvau sumąstęs abstraktesnes, bet pasirinkau realistiškesnį sprendimą, tokį, koks būtų labiau priimtinas parapijiečiams“, – sakė R.Karpavičius.

Ne iš karto parapijiečiai priėmė klebono modernybės – modernaus meno suvokimą reikia lavinti, dar sudėtingiau išmokyti priimti modernų sakralinį meną.

Klebonas R.Karpavičius ir dailininkė E.Valiūtė puikiai prisimena vienos parapijietės močiutės vertinimą, bažnyčioje pakabinus pirmąją Kryžiaus kelio stoties mozaiką. Jai atrodė, kad netinka tokie paveikslai bažnyčiai. Bet pakabinus trečiąją ir ketvirtąją mozaikas, močiutės akys nušvito – čia kaip tik tai, ko reikia. „Jei suprato močiutės, supras ir kiti parapijiečiai“, – šypsojosi R.Karpavičius.

Uostamiestyje buvo dar vienas puikus dailininkės E.Valiūtės vitražas – 1982–1983 m. ji buvo sukūrusi vitražinę kompoziciją „Šviesa“ Klaipėdos švietimo darbuotojų namams. Šiame vitraže per vaizdines metaforas E.Valiūtė interpretavo šviesos temą. Šviesą vitraže simbolizavo spinduliai, knygos, varpai, ažuolai, šeima ir senolių išmintis – neišsenkantis šviesos ir gėrio šaltinis.

VIZITINĖ KORTELĖ

Eglė Valiūtė gimė 1953 m. Kaune, dabar gyvena ir dirba Vilniuje. 1965–1972 m. mokėsi nacionalinėje M.K.Čiurlionio menų mokykloje, 1972–1977 m. Vilniaus valstybiniame dailės institute studijavo vitražo specialybę. Vitražus pradėjo kurti 1972 m. Sukūrė vitražus daugiau kaip 70 visuomeninių ir privačių interjerų Vilniuje, Klaipėdoje, Panevėžyje, Druskininkuose, Šeduvoje, Kupiškyje ir kitur. Iliustravo per 50 knygų ir vadovėlių vaikams Lietuvoje ir Lenkijoje, apie 25 metus iliustravo žurnalą vaikams „Genys“. Nuo 1983 m. yra Lietuvos dailininkų sąjungos narė. 2004 m. įvertinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premija. E.Valiūtės sukurti vitražai visuomeniniuose ir sakraliniuose objektuose: „Pavasaris“ (1979) ir „Šeima“ (2005) Vaikų ligoninėje Santariškėse Vilniuje, „Paukštis ir natūrmortas“ (1980) dabartinėje Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykloje, „Laikas ir ryšiai“ (1982) Susisiekimo ministerijoje Vilniuje, vitražų kompozicija „Šviesa“ (1982–1983) Klaipėdos švietimo darbuotojų namuose, „Lietuvių liaudies dainos“ (1983–1985) kultūros centre Kupiškyje, „Kupiškėnų gyvenimas“ (1988) Kupiškio rajono savivaldybės pastate, „Švč. Trejybė“, „Švč. Mergelė Marija“, „Šv. Jurgis“ (1991–1992) Švč. Trejybės bažnyčioje Panevėžyje, vitražų dip tikas pagal M.K.Čiurlionio vitražų piešinius „REX“ (2015) M.K.Čiurlionio memorialiniame muziejuje Druskininkuose, užbaigė Kazio Morkūno erdvinį vitražą „Prisikėlęs Kristus“ (2013) Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčioje, Kryžiaus kelio stočių vitražinė mozaika (2018–2020) Klaipėdos Šv. Kazimiero bažnyčioje.

to vitražo nuotraukų. Džiugu, kad kelias išsaugojo pati autorė. Šiuo ir kitais E.Valiūtės kūriniams Klaipėdoje galima pasigrožėti uostamiesčio Meno bibliotekos sukurta virtualiame freskų ir vitražų žemėlapyje <http://www.biblioteka.lt/freskos/vitrazai/>.

A.Paulionis – patyręs auksuotojas. Jis pasirūpino, kad kiekvienoje Kryžiaus kelio stoties mozaikoje ypatingą šviesą skleistų auksuotos aureolės.

Kryžiaus kelio stočių mozaikų montavimo akimirka.

Vaižganto Černiausko nuotr.